

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ**

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

Նախաայբբենական փուլի կազմակերպման
նպատակները և իրականացման ուղիները

ՀԵՂԻՆԱԿ

դասվար Հասմիկ Գասպարյան

ՄԱՐԶ

Լոռու մարզ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ Կաթնառատի միջնակարգ դպրոց

ՂԵԿԱՎԱՐ

մ.գ.դ. , դոցենտ, ՌԲԱ պրոֆեսոր Ա. Ծատուրյան

Ստեփանավան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
1. Գրաճանաչությունն ախաալբենական շրջան.....	4
2. Նախաալբենական փուլի կազմակերպմանն պատակներն ու իրականացման ուղիները	7
3. Նախաալբենական շրջանի վերջում աշակերտների ձեռք բերած գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների սահմանները	12
4. Գրաճանաչությանն ախաալբենական շրջանի դասերին ներկայացվող մանկավարժամեթոդական պահանջները.....	15
Եզրակացություն	17
Օգտագործված գրականության ցանկ	19

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը: Նախաալբերենական շրջանը հստակ խնդիր ունի՝ երեխաներին նախապատրաստել տառուսուցմանը: Սա առաջին դասարանի կարևորագույն խնդիրն է: Եթե այս փուլում երեխան հիմնավոր աշխատեց, ալբերենական շրջանը ավելի հանգիստ ու թեթև կանցնի՝ առանք ավելորդ ջանքերի:

Մինչև տառ սովորելը առաջին դասարանցին պիտի հասկանա՝ ինչ է հնչյունը, պիտի լսի ու արտասանի **5-6** հնչյունանի բառերի բոլոր հնչյունները: Ինչպես մարդկությունն է հասել տառի գաղափարին և հայտնագործել այն, այդպես էլ երեխան պիտի անի:

Թեմայի նպատակը և խնդիրները: Թեմայի նպատակն է ներկայացնել նախաալբերենական շրջանի կազմակերպման նպատակները և ուղիները:

Ելնելով առաջադրված նպատակից ուսումնասիրվել են հետևյալ խնդիրները

- վերլուծել
նախաալբերենական փուլի կազմակերպման նպատակներն ու իրականացման ուղիները
- վերհանել
նախաալբերենական փուլի դասերին ներկայացվող մանկավարժամեթոդական նպահանջները:

1. Գրաճանաչությունն ախաայբենական շրջան

Պայմանավորված յուրաքանչյուր երկրի կրթական համակարգի առանձնահատկություններով, ուսումնական գործունեությունը սկսելու տարիքով ու երեխաների մտավոր, ֆիզիկական առողջությամբ (օրինակ՝ հատուկ դպրոցներում)՝ գրաճանաչության նախաայբենական շրջանին տրամադրվում է տարբեր ժամանակահատված, որի ժամանակ փուլ առ փուլ իրականացվում են մի շարք խնդիրներ:

Առաջին կարևոր գործը, որով ուսուցիչը պետք է զբաղվի երեխայի դպրոց մտնելու առաջին իսկ րոպեներից դա՝ երեխաների հոգեբանական ֆիզիկական և գործնական նախապատրաստումն է ուսումնական գործունեությանը: Պետք է հետազոտել դպրոց ընդունվող երեխաների մտավոր ինչպես նաև ֆիզիկական առանձնահատկությունները, խոսքի զարգացվածությունը, տպագիր և ձեռագիր ծանոթ տառերի առանձնացում: Երբ երեխաները սկսում են իրենց ուսումնական գործունեությունը ուսուցիչը պարտավոր է նրանց ծանոթացնել դպրոցի կանոններին, դպրոցում, դասարանում նրանց պահելաձևին, գույքից և գրենական պիտույքներից օգտվելու ձևերին: Այս ամենի հետ մեկտեղ ուսուցիչը պետք է հաշվի առնի երեխայի հոգեբանական առանձնահատկությունները, քանի որ միայն այդ դեպքում կարելի է երեխաների զարգացումը արդյունավետ և նպատակասլաց ղեկավարել¹:

Հոգեբանական ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ 6 տարեկան երեխան ապրում է ճգնաժամ կապված նրա սոցիալական դիրքի փոփոխման հետ, որքան էլ այդ առանձնահատկությունները բազբազան են ու բազմաբնույթ, այնուամենայնիվ դրանք օրինաչափորեն կարելի է խմբավորել: Ինչպես վերը նշեցի այդ տարիքի երեխաների ֆիզիկական զարգացումը շատ կարևոր է, քանի որ հենց այդ տարիքում է երեխաների օրգանիզմը բուռն զարգացում ապրում: Լուրջ փոփոխություններ են կատարվում երխայի նյարդային համակարգում, մասնավորապես դա վերաբերում է գլխուղեղին: Զրգանում է հենաշարժողական համակարգը, քանի որ ոսկրացման գործընթացը ավարտված չէ: Պետք է մեծ ուշադրություն դարձնել երեխաների

¹Գյուլամիրյան. Ջ., Մայրենի իտարրական ուսուցման մեթոդիկա, Ե., 2015, էջ 38-49

նստելաձևին՝ գրելիս կամ կարդալիս, որովհետև այդ տարիքում զարգանում է ողնաշարի երեք կորացումները՝ պարանոցային, կրծքավանդակային, գոտկատեղային: Այս տարիքում բավարար չափով զարգացած են վերջավորությունները, սակայն պետք է նրանց տալ այնպիսի աշխատանքներ, որոնք զարգացնում են մատորիկան: Ձևավորման փուլում է դեռ գտնվում տարածական-տեսողական ընկալման կարողությունը, որի կարևոր և անհրաժեշտ պայմանը տեսողությունը սրությունն է: Լավ զարգացած է նրանց երևակայությունը, նրանք կարող են հորինել այնպիսի կերպարներ, հերոսներ, որոնք գոյություն չունեն:

Հիշողությունը այս տարիքում մեխանիկական է և այն պահպանվում է մինչև 7-8 տարեկան: Երեխաները այդ տարիքում իրենց ուշադրությունը կարող են մի նյութի շուրջ կենտրոնացնել 7-10 րոպե այդ իսկ պատճառով էլ ֆիզկուլտ դադարները պարտադիր են: 6-7 տարեկան երեխան առանց դժվարության հաղորդակցվում է: Բուռն զարգացման փուլում են լինում նաև ինքնավերահսկման, սեփական արժեքների իտակցման, խոսքի անկատարության որակները զգալու և արատները շտկելու գործըթացները:

Խոսքի ուսուցումը իրականանում է թեմատիկ նկարի շուրջ: Ուսուցչի հարցերի օգնությամբ երեխաները կազմում են մտքով իրար հետ կապված մի քանի նախադասություն, որոնց ամբողջությունը հետագայում նրանք անվանում են պատմություն:

Նախադասության մասին գաղափար տրվում է թեմատիկ նկարների շուրջ պատմություն հյուսելու, ազատ, ինքնուրույն խոսք կառուցելու տարրական կարողության ձևավորումից հետո: Բնականաբար, երեխաների համար միանգամից դժվար է զգալ պատմության կազմի մեջ մտնող նախադասությունների սահմանները: Այդ կարողության մշակման համար ուսուցիչը դանդաղ, նախադասություն առ նախադասություն պիտի արտասանի պատմությունը՝ առաջարկելով երեխաներին ծափերի միջոցով հաշվել, թե այն քանի մասից է կազմված: Ուսուցիչը երեխաների օգնությամբ պատմության գծապատկերը բաժանում է համապատասխան թվով մասերի՝ բացատրելով, որ այս մասերից յուրաքանչյուրը պատմության մեկ մասն է և մեկ միտք է արտահայտում:

Ապա **միտք** բառի փոխարեն երեխաները սովորում են գործածել **նախադասություն** բառը և գծել նախադասության գծապատկերը: Նախադասությունը վերլուծելու և նրա բաղադրիչները դիտարկելու միջոցով աշակերտները գաղափար կկազմեն բառի մասին, որպեսզի բառն ամենից առաջ ընկալվի որպես նախադասության բաղադրիչ մաս և ապա նոր՝ որպես որոշակի իմաստ արտահայտող առանձին լեզվական միավոր: Ուսուցչուհու օգնությամբ նախադասության գծապատկերը բաժանվում է մասերի: Այնուհետև **մաս** բառը փոխարինվում է բառով: Իբրև բառ է ներկայացվում նաև է օժանդակ բայը: Վանկի մասին գաղափարը կարելի է ձևավորել միայն այն ժամանակ,

երբ բառի մասին ձեռք բերած հասկացությունն ամրակայվել է:

Շահեկան է այս աշխատանքն իրականացնել իսցուցադրելայն առարկաները կամ նրանց նկարները, որոնց անվանումների շուրջ իրականացվում է վանկային աշխատանքը: Երեխաները գալիս են այն համոզման, որ շրջապատում կան առարկաներ, որոնց անունները կարելի է արտասանել մեկ ծափով, երկու ծափով և այլն:

Համեմատաբար մատչելի է **բաց** վանկերի հնչյունային վերլուծությունը:

Ձայնավոր և բաղաձայն հնչյունները երեխաները պիտի սովորեն տարբերակել գործնական ճանապարհով՝ սա՛ր (հնչում է սկզբինը, վերջինը)²:

Ուսուցչուհին ամփոփում է, որ **ա** արտասանելիս օդը բերանից դուրս է գալիս առանց արգելքի: Իսկ **ս** և **ր**-ի դեպքում ձայնն արգելքով է բերանից դուրս գալիս: Բառի հնչյունային վերլուծությունն իրականացվում է մի քանի գործողությունների հաջորդաբար կատարման ճանապարհով.

1. **Երեխան արտասանում է բառը՝ ցույց տալով բառի գծապատկերը:**
2. **Բառի մեջ հնչյունի առանձնացում ձայնի բարձրությամբ:**
3. **Բառից առանձնացնել և մեկուսի արտասանել այն հնչյունը**, որն արտաբերվում էր երկար
4. **Բառի հնչյունային վերլուծություն՝ գծապատկերի** վրա գունավոր կավճով (տետրում՝ մատիտներով) նշելով համապատասխան հնչյունի վանդակը:

²Գյուլամիրյան. Ջ., Մայրենի իտարրական ուսուցման մեթոդիկա, Ե., 2015, էջ 38-49

2.

Նախաայբբենականփուլիկազմակերպմաննպատակներնուիրականացմանուղիները

Գրաճանաչության ուսուցման նախապատրաստական շրջանի հիմնական նպատակը երեխաներին միասնական դասարանական կոլեկտիվի մեջ կազմակերպելը և կարգալ ու գրել սովորելու աշխատանքի համար նրանց տեսականորեն ու գործնականորեն, հոգեբանորեն ու ֆիզիկապես նախապատրաստելն է: Այս շրջանի տևողությունը միշտ էլ տատանվել է. մինչև վերջերս՝ հնչյունային մեթոդի գործադրման ժամանակ, այն տևում էր 2—3 շաբաթ, հնչույթավանկային մեթոդի գործադրումով այդ ժամանակը կրճատվեց հասցվեց 1 — 1,5 շաբաթի, հնչույթաբառային մեթոդի գործադրման պայմաններում այն տևում է 3 — 4 շաբաթ և այլն: Տևողության այս տարբեր ժամկետների առկայությունը պայմանավորված է քաղաքային և գյուղական դպրոցների, մանկապարտեզներից ու ընտանիքներից դպրոց եկած երեխաների դպրոցի համար պատրաստված լինելու աստիճանի, բարբառային միջավայրի և երեխաների տարիքային տարբերություններով, որոնք որոշակիորեն ազդում են գրաճանաչության ուսուցման ճիշտ կազմակերպման ու դրա արդյունավետության վրա: Ընդ որում, նախապատրաստական շրջանի տևողությունը երբեմն կարող է որոշել դպրոցը՝ ելնելով տեղական պայմաններից և այդ ժամանակն ավելի նպատակահարմար օգտագործելու հնարավորություններից³:

Նախապատրաստական շրջանը ոչ միայն անհրաժեշտ, այլև խիստ կարևոր է բոլոր դպրոցների ու բոլոր առաջին դասարանների համար, որովհետև հետագա աշխատանքի ամբողջ հաջողությունը մեծ չափով կախված է նաև աշակերտների դպրոցի համար լավ նախապատրաստված լինելուց, այն ինչ երեխաների մեծ մասն առայժմ դպրոց է գալիս չնախապատրաստված, ուստի այդ նախապատրաստությունը պետք է ստանա դպրոցում: Այդ նախապատրաստությունը պետք է կատարվի ժամանակակից մանկավարժական գիտությունների պահանջներին համապատասխան, որոշակի ծրագրով ու մեթոդներով, որպեսզի անհրաժեշտ արդյունք տա, նպաստի երեխայի մտավոր զարգացմանը, գրաճանաչության ուսուցման համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովմանը:

³Ա.Տեր-Գրիգորյան, Գրականությանմեթոդիկա, Երևան, 1968, էջ 41:

Այս շրջանի համար բնորոշ են հետևյալ հիմնական խնդիրները՝ աշակերտների ծանոթացումը դպրոցական կարգուկանոնին, երեխաների խոսքի զարգացումը, տեսողության, լսողության, կինեսթետիկ զգացողության և ուշադրության մշակումը, գրելու համար ձեռքի նախապատրաստումը, կարդալու սկզբնական կարողության ձևավորման համար անհրաժեշտ նախադրյալների ստեղծումը, աշխարհաճանաչողական տարրական տեղեկությունների հաղորդումը, աշակերտների ուսումնասիրումը, դասարանական միասնական կոլեկտիվի ստեղծումը և այլն: Այս աշխատանքներից ամեն մեկը յուրովի վերցրած տարբեր տիպի պարապմունքների մի ամբողջ համակարգ է կազմում, սակայն առանձին ու անկախ հանդես չի գալիս. հնարավոր չէ ասել, թե երբ է ավարտվում մեկը և երբ է սկսվում մյուսը, որովհետև դրանք խորապես միմյանց մեջ ներթափանցված, փոխադարձորեն միմյանց լրացնող ու ամբողջացնող աշխատանքներ են:

Ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների արդյունավետության ապահովման համար կարևոր նշանակություն ունի դասարանի ճիշտ կոմպլեկտավորումը: Մինչև դպրոցում պարապմունքների սկսվելը առաջին դասարան ընդունվող երեխաների նախնական ուսումնասիրումը ինչպես դասարանը ճիշտ կոմպլեկտավորելու, այնպես էլ երեխաների հետ ծանոթանալու և արդյունավետ աշխատանք կազմակերպելու տեսակետից գործնական արժեք ունի:

Երեխաների այս նախնական ուսումնասիրությունը կարող է անցկացնել դպրոցի տնօրինության կողմից ստեղծված հանձնաժողովը, որի կազմում պետք է մտնեն առաջին դասարանում պարապող ուսուցիչները, տարրական բաժնի ուսմասվարը, դպրոցի բժիշկը և այլն: Աշակերտների գիտելիքների ծավալի ու դպրոց ընդունվելու համար նրանց նախապատրաստված լինելու մակարդակի մասին որոշակի գաղափար կազմելը հնարավորություն կտա ոչ միայն դասարանները ճիշտ կոմպլեկտավորել, այլև երեխաների հետ տարվող հետագա աշխատանքները նպատակային ու արդյունավետ դարձնել:

Դպրոցը երեխայի համար նոր աշխարհ է՝ նոր հետաքրքրություններով, հոգսերով ու տպավորություններով, ուրախություններով ու դառնություններով լի: Ուսուցիչն իր աշխատանքն այնպես պետք է կազմակերպի, որ առաջին օրերին երեխաների համար այդ ամենի մեջ հաճելին ավելի շատ լինի, քան տհաճը,

ոգևորությունն ավելի մեծ բաժին ունենա, քան հուսախաբությունը⁴: Սա շատ կարևոր նշանակություն ունի ոչ միայն այս առաջին օրերի ուսուցողական դժվարին խնդիրների լուծման համար, այլև դաստիարակչական տեսակետից: Սակայն այդ չի նշանակում ամենևին, թե դասերը պետք է վերածել հաճելի ժամանցի. սովորելու աշխատանքի պատասխանատվությունը և դժվարությունը երեխաներն անպայման պետք է զգան, սակայն դրա հետ միաժամանակ պետք է նաև զգան, որ այդ աշխատանքն իրենց ուժերին ու կարողություններին հասանելի է, որ ուսուցիչը դժվարին պահերին միշտ իրենց հետ է, և չկա որևէ դժվարություն, որ նրանք, աշխատելու դեպքում, չկարողանան հաղթահարել:

Աշակերտի առաջին օրերը դպրոցում պետք է հագեցված, բովանդակալից, աշխույժ, թեթև ու հաճելի լինեն, իսկ դրա համար ուսուցիչը պետք է բազմակողմանիորեն նախապատրաստված լինի, հաշվի առնի ուսումնական ժամանակի յուրաքանչյուր վայրկյանը, դասը տանի մի քանի պլանով՝ նկատի ունենալով թե՛ դաստիարակչական ու կրթական աշխատանքների և թե՛ խաղի ու աշխատանքի նպատակահարմար զուգակցումը, գրաճանաչության ուսուցման համար երեխաներին մտավոր ու ֆիզիկական տեսակետից հնարավորին չափ լավ նախապատրաստելը: Դրա համար անհրաժեշտ կլինի որոշակի աշխատանք տանել հետևյալ ուղղություններով:

Ծանոթացումը դպրոցական կարգուկանոնին անհրաժեշտ պայման է բոլորովին նոր ու անծանոթ միջավայրում երեխաների արդյունավետ աշխատանքի համար: Այս առումով ուսուցիչը պետք է նկատի ունենա հետևյալ հիմնական հարցերը, որոնք կարևոր նշանակություն ունեն աշակերտներին դպրոցին ծանոթացնելու համար⁵.

1) Աշակերտների տեղաբաշխում՝ ըստ նրանց առողջական տվյալների ու դպրոցական առողջապահության պահանջների:

2) Աշակերտների փոխադարձ ծանոթացումը, որը դասարանական համերաշխ կոլեկտիվի ստեղծման հիմքն է:

⁴Ա. Տեր-Գրիգորյան. Հայոցլեզվիմեթոդիկա. Երևան, 1980, էջ 32:

⁵Ա. Բահաթրյան. Մայրենիլեզվիուսուցումըտարրականդպրոցներիմեջ. Երևան, 1987, էջ 13-15:

3) Դպրոցական կարգուկանոնի բացատրումը, որը պետք է ուղեկցվի համապատասխան ձևերի ցուցադրումով, որպեսզի երեխաների մեջ վարվեցողության այս կամ այն կանոնը դառնա կարողություն:

4) Ճիշտ նստել սովորեցնելը, որը ոչ միայն առողջապահական կանոնների պահպանման, այլև երեխաների ֆիզիկական նորմալ զարգացման և դասերին ակտիվ կերպով մասնակցելու հիմնական նախապայմաններից մեկն է:

Դպրոցական կարգուկանոնի ուսուցումը և համապատասխան կարողությունների ձևավորումը որոշակի կերպով անդրադառնում է երեխաների կամքի ու բնավորության ձևավորման վրա: Խոսքի զարգացումը ևս կարևոր նշանակություն ունի գրաճանաչության ուսուցմանը աշակերտներին նախապատրաստելու գործում, և այդ աշխատանքը պետք է ուշադրության կենտրոնում լինի:

Առաջին դասարանի աշակերտի խոսքի զարգացման համար անհրաժեշտ երեք բաղադրիչների՝ բառապաշարի, հարստացման ու կատարելագործման, խոսքի արտահայտչականության՝ առոգանության և տրոհության պահպանման և լավ պատմելու կարողության մշակման աշխատանքները պետք է իրականացնել միաժամանակ, միմյանց հետ սերտորեն կապված: Իսկ դրա լավագույն միջոցը կապակցված խոսքն է՝ երեխաներին խոսեցնելը, տեսածի, լսածի ու զգացածի մասին պատմելը: Խոսելու, արտահայտվելու կամ պատմելու ընթացքում որոշակիորեն դրսևորվում է երեխայի բառապաշարը, խոսքի արտահայտչականությունն ու պատմելու կարողությունը, և այն, ինչ թերի է, ուսուցիչն ուղղում, շտկում ու կատարելագործում է կոնկրետ լեզվական նյութի վրա:

Գրաճանաչության ուսուցման համար աշակերտները նաև որոշակի լեզվական ու աշխարհաճանաչողական գիտելիքներ պետք է ունենան, տեսականորեն ու գործնականորեն պետք է նախապատրաստվեն կարդալու և գրելու մտավոր գործողությունների կատարմանը, որոշակի կարողություններ պետք է ձեռք բերեն այդ ուղղությամբ:

Լեզվական նախագիտելիքների ուսացումը, անհրաժեշտություն է և դրա վրա հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել: Գրաճանաչության ուսուցման ընթացքում գրեթե ամեն օր ու ամեն դասի խոսք է լինում նախադասության, բառի, վանկի, միավանկ ու բազմավանկ բառերի, հնչյունի, ձայնավոր ու բաղաձայն հնչյունների,

տառի, մեծատառի ու փոքրատառի, տպագիր ու ձեռագիր տառերի և այլ լեզվական հասկացությունների մասին, որոնք, անկասկած, երեխաների համար պետք է հասկանալի լինեն: Լեզվական այդ հասկացությունների մասին երեխաները գաղափար պետք է կազմեն նախապատրաստական շրջանում:

«Այբբենարան»-ում տրված թեմատիկ, առարկայական և բառ- նկարների օգնությամբ երեխաներին գաղափար ենք տալիս խոսքի կամ ամբողջական պատմության», նախադասության ու բառերի մասին, այդ լեզվական անվանումները կապելով կոնկրետ հասկացությունների յուրացման հետ, որպեսզի դրանցից յուրաքանչյուրը որոշակի բովանդակություն ու իմաստ ստանա և հեշտությամբ մտապահվի: Առանձնապես օգտակար են նախադասությունները բառերի բաժանելու, առաջադրված բառերով նախադասություններ կազմելու, ինքնուրույն կերպով նախադասություններ ու բառեր ասելու վարժությունները⁶:

Բառի մասին հասկացություն տալուց հետո ` գաղափար պետք է տալ նաև վանկի` բառի արտասանական միավորների կամ մասերի վերաբերյալ: Այս կապակցությամբ էլ երեխաները կձանոթանան միավանկ և բազմավանկ բառ հասկացություններին:

Վանկից անցում է կատարվում հնչյունին, որպեսզի հետագայում բոլոր վերլուծությունները մինչև լեզվական տարրական մասնիկների տարբերակումը հասցնելու հնարավորություն ստեղծվի, և հող նախապատրաստվի գրաճանաչության ուսուցման համար: Սկզբում գաղափար է տրվում վանկի, ապա նաև բառի մեջ եղած հնչյունների մասին, իսկ ավելի ուշ երեխաներին պետք է սովորեցնել տարբերակել հնչյուններն ըստ արտասանության երկարության կամ ժամանակի, ըստ ձայնի և աղմուկի հարաբերության: Ըստ որում, երեխաները պետք է կարողանան տարբերել երկար արտասանվող և շատ ձայն ունեցող ձայնավոր և կարճ արտասանվող ու քիչ ձայն ունեցող բաղաձայն հնչյունները, դրանք արտահայտել գծային մոդելների վրա` սկզբում միայն հնչյունների քանակը, իսկ ապա նաև տեսակը նշելով: Ամբողջ վերլուծության շղթան նախադասությունից մինչև հնչյուն տանող հաջորդականությամբ այսպիսի պատկեր կունենա գծային մոդելով արտահայտելիս:

⁶Ա. Տեր-Գրիգորյան, Աշխատանքային բենարանով, Երևան, 1979, էջ 19:

Գրելու ուսուցմանը երեխաներին նախապատրաստելը ևս կարևոր նշանակություն ունի գրաճանաչության ուսուցման համար: Գրաճանաչություն ասելով հասկանում ենք ոչ միայն հնչյունների գիտակցումն ու դրանց համապատասխան տառերի ճանաչումը, այլև սովորած տառերը գրելը, այսինքն՝ լսած հնչյունն իր համապատասխան տառով նշանագրելը, տառերը համադրելով բառեր ու նախադասություններ ստանալը:

Գրելու աշխատանքին վարժեցնելու համար ամենից առաջ պետք է զարգացնել աջ ձեռքի դաստակի ու մատների մանր-մկանային համակարգը: Առանց դրա երեխան ի վիճակի չի լինի գրելու համար անհրաժեշտ նուրբ ու չափավորված շարժումներ կատարելու, ձեռքի մկանները չեն կարողանա զգայական գրգիռների միջոցով ուղեղի հաղորդած տեսողական պատկերները նույնությամբ վերարտադրել՝ պահպանելով առաջադրված պատկերների նմանությունը, համաչափությունը, թեքությունն ու գեղեցկությունը: Գրելու աշխատանքին նախապատրաստվելը, ընդհանրապես լսողական, լեզվաշարժողական, տեսողական և մկանաձողային կինեսթետիկ ասոցիացիաների մշակման աշխատանքի նախապատրաստում է, որպիսին, ըստ էության, մարդկային խոսքն է՝ թե՛ բանավորը և թե՛ գրավորը:

Կարդալու նախապատրաստումը ևս կարևոր աշխատանքներից մեկն է և այս շրջանին առանձնահատուկ: Մինչև վերջերս կարդալու ավգորիթմի ձևավորմանն անդրադառնում էին միայն այբբենական շրջանում, երբ առաջին խումբ տառերի ուսուցումից հետո հնարավոր էր լինում դրանցից բառեր կազմել ու կարդալ: Սակայն այժմ կարդալու մտավոր գործողությանը երեխաներին պետք է վարժեցնել դեռևս նախապատրաստական շրջանում՝ հիմք ունենալով բառերի գծային մոդելներն ու վանկային կորերը:

3. Նախաայբբենական շրջանի վերջում աշակերտների ձեռքբերած գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների սահմանները

Գրաճանաչության այբբենական շրջանն արդյունավետ իրականացնելու համար երեխաները նախաայբբենական շրջանի վերջում պետք է՝

- գաղափարունենանպատմության, նախադասության, բառի, վանկի, հնչյունի (ծայնավոր, բաղաձայն) մասինևայդեզրույթներըգործածենխոսքում,

- պարզագույնխորհրդանշանայինզննականությանմիջոցով (զծապատկեր) կարողանաններկայացնելնա- խաղասությունը, բառը, վանկը, տառը,

- ձայնավորևբաղաձայնհնչյուններըտարբերակենևգույներիմիջոցովդրանքարտահայտեն զծապատկերում,

- գիտակցենծայնավորիդերըվանկակազմավորմանգործում,

- ունենանորոշակիբառապաշարևմտքերնինքնուրույնկապակցվածխոսքովներկայացնելու (2–3 նախադասությամբ) կարողություն, • ձեռքերընախապատրաստվածլինենգրելուն,

- ունենաններկելու, նկարելու,

որոշակիզծայինսահմաններիմեջհանձնարարվողգործողություններըկատարելուկարողություններ,

- կարողանանգրելիայերենիտառերիպարզմասնիկները՝

ըստնրանցչորստեղադրության⁷:

Ունկնդրումևխոսք. Պետքէ.

- կարողանանուսուցչիկարդացածկամպատմածփոքրածավալիեքիաթները, պատմվածքները,

բանաստեղծություններնունկնդրելևուսուցչիհարցերիօգնությամբվերարտադրել,

- անգիրիմանանևարտահայտիչարտասանենսովորածբանաստեղծությունները, հանելուկները, շուտասելուկները,

- կարողանանմանկականթեմաներովնկարներիշուրջմտքովիրարհետկապված 2–3 նախադասությունկազմել,

որոշելնախադասությանկազմիմեջմտնողբառերիքանակը(ուսուցչիհարցերիօգնությամբ) , • կարողանանպատմելըստտեսածի, ըստունկնդրածի, ըստհիշողության, ըստնկարի,

- կարողանանխաղալիքներիննկարներիմիջոցովբառերըխմբավորելըստընդհանրացնող անունների (խաղալիքներ, սպասք, ծաղիկներևայլն) ևըստնրանցհատկանիշների

⁷Գյուլամիրյան. Ջ., Մայրենիիտարրականուսուցմանմեթոդիկա, Ե., 2015, էջ 38-49

(փայտից, քաղցրէ, հոտավետէկայն), ըստպիտանիությանոլորտի (ուտելուհամարէ, խմելուհամարէկայն), ըստնյութիտեսակի (փայտիցէ, ապակյաէ) կայլ

4. Գրաճանաչությաննախաայբբենականշրջանիդասերիններկայացվողմանկավարժամեթոդականպահանջները

Գրաճանաչությաննախաայբբենականշրջանիպարապմունքներըկառուցվումեն՝ հաշվիառնելովդպրոցնորընդունվածերեխաներիտարիքայինառանձնահատկությունները, հոգեկանգործընթացների, մասնավորապեսուշադրության, մտածողությանևհիշողությանառանձնահատկությունները. երեխաներըերկարժամանակչենկարողլսել, զբաղվելմիննույնգործողությամբ, արագհոգնումեննայլն: Նախաայբբենականշրջանիդասիհիմնականմեթոդականշղթան (շղթայիքայլերնիրականացվումեն 2 դասաժամհընթացքում).

1. կազմակերպականպահ.
2. տնայինաշխատանքիստուգում.
3. ֆիզկուլտդադար.
4. անցածուսումնականնյութիկրկնություն, ամրակայում.
5. հանձնարարվածթեմայիկամթեմատիկնկարներիշուրջհարցազրույց.
6. շարժունխաղեր.
7. հնչյունայինվերլուծություն, նորնյութիհաղորդում.
8. դիդակտիկևհետաքրքրաշարժխաղեր.
9. նորնյութիամրակայում, մարզողականվարժություններ.
10. մատներըգրելուննախապատրաստողվարժություններ.
11. գրում.
12. ամփոփում⁸

Գրաճանաչությաննախաայբբենականշրջանիկարևորխնդիրներիցէնաևգրելունախապատրաստումը: Այդաշխատանքներումկարևորվումեն.

- մատներիմանրֆալանգներիամրացումը,
- ձեռքիդաստակիմարզումը,
- տեսողականհիշողությանզարգացումը,

⁸Գյուլամիրյան. Ջ., Մայրենիիտարրականուսուցմանմեթոդիկա, Ե., 2015, էջ 38-49

- գրելու ժամանակ հիգիենայի կանոնները կարևորության գիտակցումն ու դրանց պահպանման ունակության մշակումը,

- տետրի մեջ կողմնորոշվելու կարողության մշակումը,
- ուրվագծերով տրված նկարները գունավորում՝ առանց սահմաններն անցնելու,
- ձախիցաջգրության ապահովումը,

- հայերենի հիմնական տառամասնիկները գրելու կարողության մշակումը:
Այսխնդիրները իրենց լուծումը պիտի սկսել նկարչությունից, ծեփից, ապրիկացի այլից և մատներին մանր ֆալանգների ամրացման, դաստակի մարզման վարժություններից:

Սովորաբար երեխաները սիրում են նկարել և շատ են նկարում:

Սակայն նպատակային նկարչությունն ունի իր խնդիրները.

- անհրաժեշտ է երեխաներին սովորեցնել գունավորել նկարն՝ առանց տրված պատկերների սահմաններն անցնելու՝ առաջարկելով նախ՝ մեծ, ապա՝ փոքր պատկերներ,

- մշակել ձեռքի՝ ձախիցաջգնացող շարժումներով, առանց տետրը շարժելու մեկուղղությամբ ներկելու ունակություն,

- սովորեցնել մատի տրճի շտրոններ,

- նկարչական տետրը դնել սեղանին թեքությամբ և պահպանել տետրից աչքը նկած տարածության սահմանը:

Եզրակացություն

Այսպիսով,

գրաճանաչության ուսուցման նախապատրաստական շրջանի հիմնական նպատակը երեխաներին միասնական դասարանական կոլեկտիվի մեջ կազմակերպելը և կարգալուզք ելսովորելու աշխատանքի համար նրանց տեսականորեն ու գործնականորեն, հոգեբանորեն ու ֆիզիկապես նախապատրաստելն է: Աշակերտների ծանոթացումը դպրոցական կարգուկանոնին, երեխաների խոսքի զարգացումը, տեսողության, լսողության, կինեսթետիկ զգացողության և ուշադրության մշակումը, գրելու համար ձեռքին ախապատրաստումը, կարգալուսկզբնական կարողության ձևավորման համարանհրաժեշտ նախադրյալների ստեղծումը, աշխարհաճանաչողական տարրական տեղեկությունների հաղորդումը, աշակերտների ուսումնասիրումը, դասարանական միասնական կոլեկտիվի ստեղծումը և այլն:

Ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների արդյունավետության ապահովման համար կարևորն է շանակություն ունի դասարանի ճիշտ կոմպլեկտավորումը: Մինչև դպրոցում պարապմունքների կսկսվելը առաջին դասարանը ունի վողեր երեխաներին նախնական ուսումնասիրումը ինչպես դասարանը ճիշտ կոմպլեկտավորելու, այնպես էլ երեխաների հետ ծանոթանալու և արդյունավետ աշխատանք կազմակերպելու տեսակետից գործնական արժեք ունի:

Գրաճանաչության ուսուցման համար աշակերտները նաև որոշակի լեզվական ու աշխարհաճանաչողական գիտելիքներ պետք է ունենան, տեսականորեն ու գործնականորեն պետք է նախապատրաստվեն կարգալուսկզբելու մտավոր գործողությունների կատարմանը, որոշակի կարողություններ պետք է ձեռք բերեն այդ ուղղությամբ:

Գրելու ուսուցմանը երեխաներին նախապատրաստելը և կարևորն է շանակություն ունի գրաճանաչության ուսուցման համար: Գրաճանաչություն ասելով հասկանում ենք չմիայն նյունների գիտակցումն ու դրանց համապատասխան տառերի ճանաչումը, այլ և սովորած տառերը գրելը,

այսինքն՝ լսած հնչյունն իր համապատասխան տառով նշանագրելը,
տառերը համադրելով բառերուն ախադասություններ ստանալը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Գյուլամիրյան. Ջ., Մայրենի հիտարական ուսուցման մեթոդիկա, Ե., 2015
2. Գյուլամիրյան Ջ.,

Վեց տարեկանների ուսուցման առանձնահատկությունները առաջին դասարանում,
Երևան 1986:

3. Տեր-Գրիգորյան Ա., Աշխատանքային քարտեզներ, Երևան, 1979:
4. Տեր-Գրիգորյան Ա., Գրականության մեթոդիկա, Երևան, 1968:
5. Տեր-Գրիգորյան Ա.. Հայոց լեզվի մեթոդիկա. Երևան, 1980: